

Invasie van de Witbuikrotgans *Branta bernicla hrota* in de winter 1981/82

Influx of Pale-bellied Brent Goose *Branta bernicla hrota* in the winter 1981/82

ARNOUD B. VAN DEN BERG

In de winter van 1981/82 vond in Nederland een invasie van de Witbuikrotgans *Branta bernicla hrota* plaats. Om een indruk te krijgen van de omvang en het verloop van de invasie zijn in *Dutch Birding*, *Het Vogeljaar* en *Limosa* oproepen geplaatst waarin verzocht werd alle waarnemingen op te sturen. Van c. 100 waarnemers werden 164 gevallen ontvangen. Bijna alle hadden betrekking op meerdere individuen.

In de strenge winter 1978/79 werd voor het eerst een invasie van enige omvang vastgesteld waarbij meer dan 100 vogels waren betrokken (van den Berg *et al.* 1979, Lambeck 1981a). In de winters 1979/80 en 1980/81 werden 4 en 11 gevallen bekend (Scharringa & Osieck 1981, 1982). In 1969-78 werden gemiddeld minder dan twee gevallen per jaar geregistreerd (Scharringa & Osieck 1979).

Verloop van de invasie

De invasie van 1981/82 kwam 10 dagen eerder op gang dan in 1978/79 gedurende een overeenkomstige strenge vorstperiode. Op grond van bewegingen langs de kust en het aantalsverloop in verblijvende groepen kunnen twee golven worden onderscheiden (figuur 1). De eerste golf vogels in de vierde december week bereikte de gehele Hollandse, Zeeuwse en Vlaamse kust. De tweede kleinere golf in de tweede week van januari reikte wat minder zuidelijk. In beide perioden werden vogels op pieren en zeekeringen vastgesteld. Ook zijn er waarnemingen van langs de kust zuidwaarts trekkende vogels: 21.12 Scheveningen één; 24.12 Camperduin zeven; 25.12 Scheveningen drie + zes; 28.12 Scheveningen zeven; 10.1 Scheveningen twee.

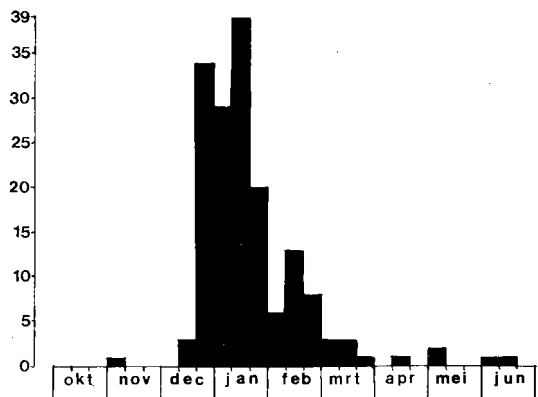
Er zijn bij de invasie van 1981/82 meer gevallen bekend geworden en van grotere groepen dan in 1978/79 (*cf.* van den Berg *et al.* 1979). De meeste vogels werden gezien op Texel, in de kustgebieden van Noord-Holland, in het Grevelingen- en het Oosterscheldegebied (figuur 3). In c. 85% van de gevallen bevonden de Witbuiken zich in gezelschap van Zwartbuikrotganzen *B. b. bernicla*. Aangezien het onderscheiden van jon-

ge vogels van beide ondersoorten moeilijk is, zullen in een aantal gevallen alleen de volwassen vogels zijn gemeld waardoor de werkelijke aantallen hoger kunnen zijn. Als minima kunnen worden genoemd 12 voor Friesland en Groningen, 50 voor Noord-Holland, 110 voor Zuidwest-Nederland en 15 voor de rest van Nederland. In totaal c. 190 exemplaren.

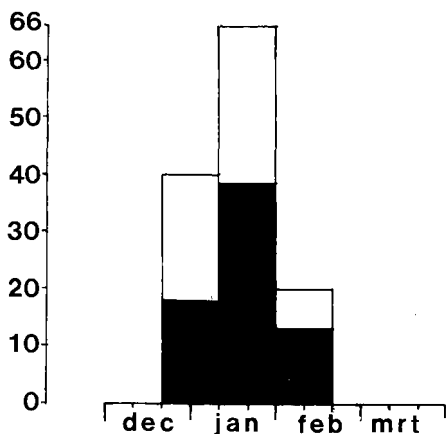
In Vlaanderen (België) werden er minder gemeld dan in 1978/1979 (Jan Desmet; *cf.* Kuyken & Desmet 1982). De meeste waarnemingen waren van december en betreffen hooguit 25 vogels.

Vóór het begin van de invasie werd slechts één geval bekend: vijf vogels die van 7 november tot in januari bij 's-Gravenzande (ZH) werden waargenomen en gefotografeerd. Het is opmerkelijk dat zich hier ook voor het begin van de 1978/79 invasie enkele vogels bevonden (*cf.* van den Berg *et al.* 1979).

Het grootste aantal meldingen kwam van de Brouwersdam met de Kabbelaarsbank (ZH) en de omgeving van Scharendijke (Zld) in het westelijke Grevelingengebied. Er verbleven hier vrij grote groepen van 21 december tot 19 februari. Buiten deze periode waren er geen meldingen. Vanaf 10 januari viel hier een toename te

Figuur 1. Waarnemingen (n = 164) van Witbuikrotganzen in Nederland in de winter 1981/82. Records (n = 164) of Pale-bellied Brent Geese in the Netherlands in the winter 1981/82.

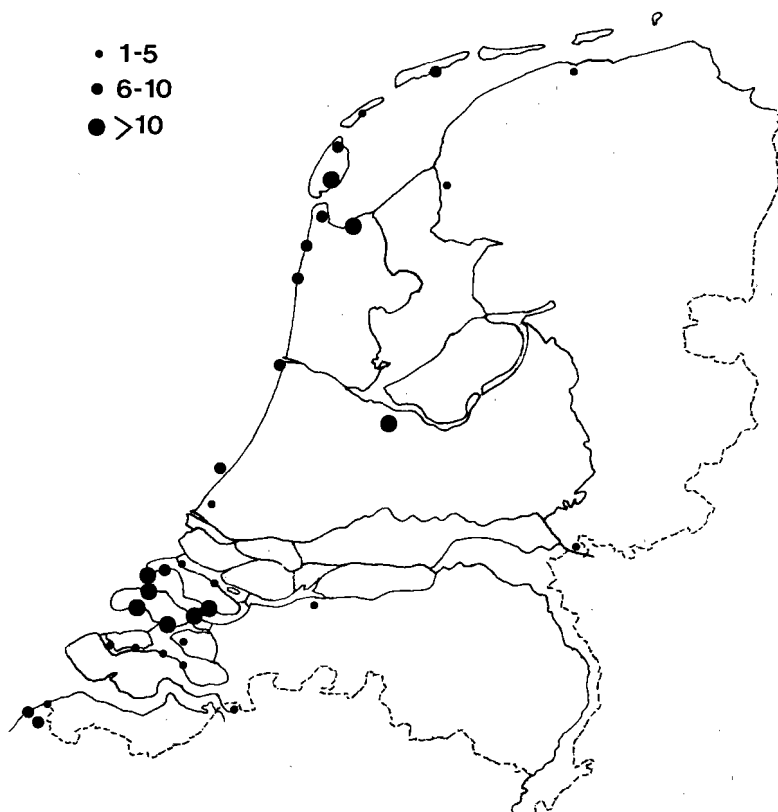

Figuur 2. Aantallen Witbuikrotganzen bij de Brouwersdam en Scharendijke in de winter 1981/82 (maximum per twee decaden; gemiddelde per twee decaden zwart). *Numbers of Pale-bellied Brent Geese at the Brouwersdam (Zuid-Holland) and Scharendijke (Zeeland) in the winter of 1981/82 (maximum per two decades; mean per two decades in black).*

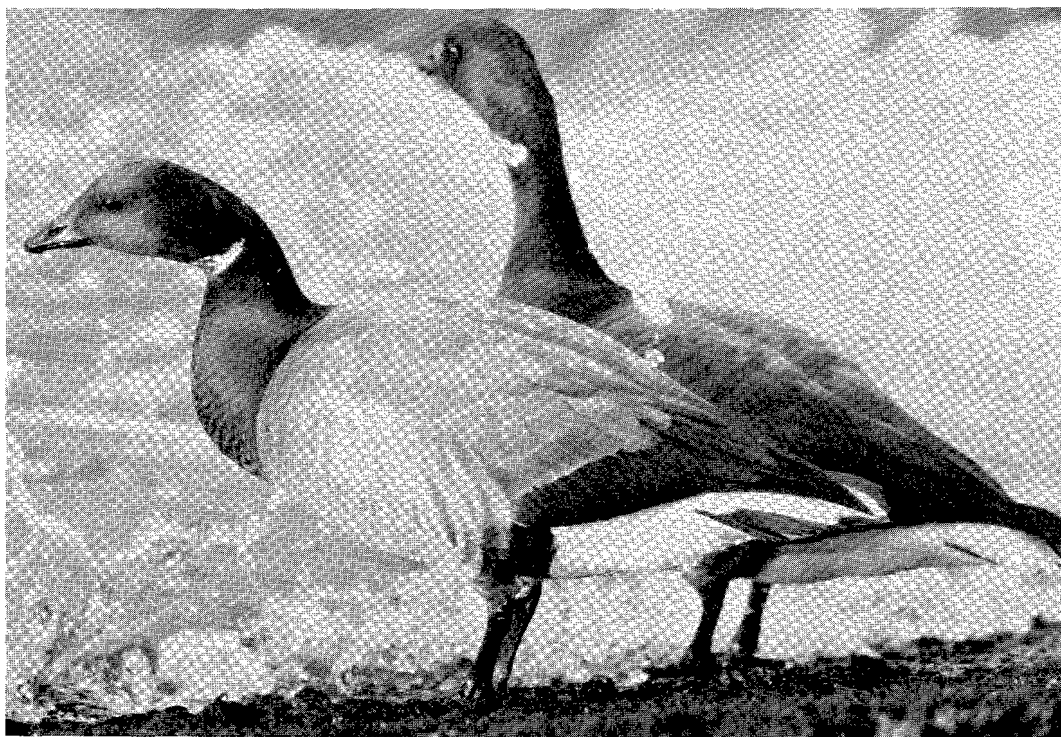
constateren (figuur 2) die correspondeert met het aantalsverloop in de rest van het land. De grootste aantallen (66) werden eind januari gemeld. In februari nam het aantal sterk af. Mogelijk vond er enige uitwisseling plaats met andere groepen op Goeree-Overflakkee en Schouwen-Duiveland. Zo werden op 17 februari 46 vogels (vijf groepen) geteld bij de Grevelingendam en op de Plaat van Oude Tonge.

Er waren weinig waarnemingen van het oostelijk Waddengebied waar bij vorst weinig rotganzen verblijven (B. Spaans).

Er werden enkele gevallen uit het binnenland bekend. Van 5 tot 10 januari verbleef een groep van maximaal 12 vogels in de polder Mijnden (U). Zij waren op 3 januari bij Muiderberg waargenomen en zijn vermoedelijk langs het IJsselmeer zuidwaarts getrokken (Korhaan 16: 96-97). Ook hielden twee volwassen vogels zich van 20 tot 27 februari op aan de Friese IJsselmeerkust bij Gaast in een groep van Kolganzen *Anser albifrons* en Brandganzen *Branta leucopsis*. In ZW-Nederland was de oostelijkste mel-

Figuur 3. Voorkomen van Witbuikrotganzen in Nederland en Vlaanderen in de winter 1981/82. *Occurrence of Pale-bellied Brent Geese in the Netherlands and Flanders in the winter 1981/82.*

Witbuikrotgans, 16 januari 1982, IJmuiden (Jan van Laar). *Pale-bellied Brent Goose Branta bernicla hrota*.

ding op 21 december bij Lage Zwaluwe. De enige melding van ver uit het binnenland was van drie vogels in De Bijland op 28 december (*Limosa* 55: 127).

Het verdere verloop van de invasie is niet duidelijk. Vermoedelijk zijn de meeste vogels eind februari al uit Nederland vertrokken. Uit april, mei en juni zijn slechts vier waarnemingen bekend die betrekking hadden op solitaire vogels en een groep van drie.

Herkomst

De Witbuikrotganzen die in Nederland werden gezien, behoren tot de Spitsbergen/Frans Jozef Land-populatie die gewoonlijk in Denemarken en NO-Engeland overwintert (Lambeck 1981b). Deze herkomst wordt bevestigd door een waarneming bij Camperduin op 31 januari 1982 toen er zich in een groep van zeven één vogel bevond met links een aluminium ring en rechts een rode ring. Het bleek één van de 60 Witbuikrotganzen te zijn die op 14 mei 1979 bij Torsminde, Denemarken, werden geringd.

In 1978/79 en 1981/82 is Nederland een belangrijke verblijfplaats gebleken voor de Palearctische populatie Witbuikrotganzen. Het is verleidelijk te denken dat dergelijke invasies in

het verleden onopgemerkt zijn gebleven. Na de winter van 1962/63 zijn er tot 1978/79 immers geen strenge winters meer geweest terwijl juist in deze periode het aantal waarnemers sterk is toegenomen. Om een beter inzicht te verkrijgen over de omstandigheden waaronder deze invasies kunnen optreden, is het van belang ook in de komende winters aandacht te blijven schenken aan het voorkomen van deze ondersoort in Nederland.

[Alle waarnemingen zijn opgenomen in het archief van de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna.]

Dankzegging Alle waarnemers die hun gegevens beschikbaar stelden, ben ik zeer erkentelijk voor hun medewerking.

Summary

In the severe winter of 1981/82 an influx of Pale-bellied Brent Goose *Branta bernicla hrota* took place in the Netherlands. The only previous influx of more than 100 birds was noted in the severe winter of 1978/79. In other years it has been a rare bird.

The influx started during a cold spell in the fourth week of December. A smaller second arrival occurred

in the second week of January. In total c. 190 birds were involved. The highest counts were from the third decade of December up to late January in coastal areas of Noord-Holland and Zeeland.

A ring sighting confirms that the Dutch Pale-bellieds are part of the Palearctic population that winters in Denmark and Northeast-England. This means that under certain conditions an important percentage of this population may visit the coastal areas of the Netherlands.

Literatuur

- VAN DEN BERG A. B., BLANKERT H. & BRINKMAN J. J. 1979. Zeldzame ganzen in Nederland in de winter van 1978/79. *Dutch Birding* 1: 34-41.
- KUYKEN E. & DESMET J. 1982. De Rotgans *Branta bernicla* tijdens het winterhalfjaar 1978-1979. *Wie-*

Iewaal 48: 353-359.

- LAMBECK R. H. D. 1981a. Witbuikrotganzen *Branta bernicla hrota* in het Deltagebied tijdens de winter 1978/79. *Limosa* 54: 47-51.
- 1981b. De huidige status van de Spitsbergen/ Frans Jozef Land-populatie van de Witbuikrotganzen *Branta bernicla hrota*. *Limosa* 54: 52-56.
- SCHARRINGA C. J. G. & OSIECK E. R. 1979, 1981. Zeldzame vogels in Nederland in 1977, 1980. *Limosa* 52: 217-232, 54: 127-136.
- 1982. Zeldzame en schaarse vogels in Nederland in 1981. *Limosa* 55: 125-138.

A. B. van den Berg, Duinlustparkweg 98,
2082 EG Santpoort-Zuid

Aanvaard voor opname 3 februari 1984

